

audiovisual valenciana. Per no esmentar el boicot a la recepció del senyal de TV3 en terres valencianes. En contrast, la llei de política lingüística (LPL) de Catalunya, del 1998, consolida un règim de discriminació positiva del català en la comunicació i la cultura, amb quotes d'emissió i obligatorietat de programar música en la llengua pròpia, per posar un exemple impensable al País Valencià. La política en aquesta matèria a Catalunya també s'ha traduït en un suport econòmic a les iniciatives mediàtiques en català que ha anat minvant en la mesura que avançava la crisi. Tot i això, en el període 2008-2010, la Generalitat de Catalunya hi va destinar vora sis milions d'euros.

El resultat final ha estat un mapa molt desequilibrat. Al País Valencià, a més del colp audiovisual de la liquidació de RTVV, mai no s'ha editat un diari de paper en català i la distribució dels diaris catalans ha estat residual. I dels principals mitjans escrits tan sols resisteixen en paper les revistes *Saó* i *EL TEMPS*. Internet, una nòmina ben nodrida de publicacions de diferent caire i les xarxes comarcals de ràdio i televisió han servit com a contrapunt pel que fa a la presència de la llengua als mitjans. A les Illes, a més de la radiotelevisió pública IB3, hi ha el *Diari de Balears* i una vigorosa xarxa de publicacions no diàries en català. En tot cas, el salt més important, amb diferència, s'ha produït a Catalunya. A banda d'un sector audiovisual ben potent, públic i privat, els diferents canvis operats a la premsa escrita (aparició de l'*Ara*, edició en català de *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya*, o del primer diari específicament dedicat als esports, *El 9 esportiu*, entre d'altres), situaven el consum de diaris en el 35,8% l'any 2011. La gran quantitat de capçaleres no diàries i una molt consistent presència a la xarxa, amb *Vilaweb* com a punta de llança d'una gran eclosió de digitals, completen un panorama engrandador.

Els sosteniment i el creixement d'aquesta estructura, sobretot a la xarxa, generar un àmbit comunicatiu de Països Catalans i les dificultats d'habilitar un estàndard comú, més encara després de la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), són alguns dels reptes de futur que assenyala Gifreu al llibre.

Xavier Aliaga

“Per colonitzar el ciberespai has de tenir el poder que tenen els Estats”

Amb motiu del seu llibre sobre el català i els mitjans de comunicació parlem amb Josep Gifreu del període analitzat. I també fem repàs als reptes de futur que planteja internet i fem prospectiva del català als mitjans en funció dels escenaris polítics.

JORDI PLAY

Amb matisos, pel tema del tancament de RTVV, entre d'altres, el balanç que feu de la normalització del català als mitjans és positiu.

—No solament és positiu, és molt positiu en termes generals. I sobretot tenint en compte l'etapa d'on veníem. Durant el període de temps que estudio es produeixen fets importants en el camp de la normalització de la llengua a tots els nivells. I un d'ells és la comunicació. Cal apreciar que la progressió és general a tot l'ecosistema, als mitjans tradicionals, vells i nous, i després amb la irrupció d'internet. No solament pels efectes de les polítiques que s'hi han adoptat, sinó també per un compromís de la ciutadania i dels sectors més actius dels Països Catalans per recuperar la llengua. Aquesta evolució està provocant una certa fractura amb relació sobretot al País Valencià respecte de Catalunya. Seria la conclusió

més dramàtica si hagués de fer una valoració global del procés.

—Al llibre s'aborda el debat ideològic de fons. A Espanya es critiquen les polítiques de promoció del català des d'una perspectiva suposadament liberal, de defensa dels drets individuals. Però és una visió tramposa: les iniciatives de l'Estat no afavoreixen els drets lingüístics dels catalanoparlants. Ben al contrari.

—Partim en qualsevol cas d'una nova estructuració de les competències en matèria lingüística i de comunicació que procedeixen del que se'n diu el bloc constitucional: la Constitució i els diferents estatuts d'autonomia. Aquest marc és molt limitador de la capacitat d'acció de cadascuna de les autonomies. I d'una altra banda, implica una fragmentació de possibles polítiques de normalització del català, com hem vist aquests anys amb iniciatives que no afavoreixen la norma-

lització de l'espai global del català. Aquí podríem fer una anàlisi detallada de les limitacions que imposa la Constitució, que no anomena cap llengua que no sigui el castellà. I deixa en l'aire la unitat de la llengua i la necessitat d'una recuperació a nivell públic. Això és una font de conflictes i d'utilització política, com ha passat al País Valencià i com està passant ara a les Illes. Això també val per als mitjans de comunicació: ha estat impossible, amb aquesta legislació de base i la fragmentació administrativa, posar en marxa polítiques comunes de recuperació als grans mitjans, cosa que ha perjudicat la llengua més feble, en català, en benefici de la llengua hegemònica. I ha perjudicat la interrelació dels tres grans territoris del català als mitjans audiovisuals, que són els de més gran influència. Encara no hem pogut tenir cap d'aquells grans mitjans per al conjunt de la llengua. Aquest és el nou repte i la nova oportunitat que ofereix internet. El que està clar és que hi ha hagut un període històric en què la ràdio i la televisió han estat els conformadors bàsics de la llengua també a nivell públic i aquells que ens sentim part de l'espai del català no hem pogut tenir a la nostra disposició aquella eina.

—**El sosteniment d'un mapa comunicatiu en català ha requerit una acció política i un esforç institucional molt decidits. Però també hi ha hagut iniciatives privades molt importants, com ara les edicions en català de grans diaris, emissores de televisió i ràdio... En algun moment es podrà caminar sense el suport institucional?**

—Sempre és complicat trobar el punt d'equilibri entre la intervenció institucional i la capacitat de mobilització i d'empresa de la societat civil. Això requeriria una anàlisi una mica ponderada tant del procés històric que ens ha portat a ser on som com del context de la lluita per l'hegemonia lingüística. En el cas del català, l'ecosistema comunicatiu té molta importància, perquè no aconseguírem al seu moment situar-nos a Europa com a llengua de rang mitjà. Aquí portem una rêmora històrica molt important. I, a banda d'això, ens hem trobat situats en un marc d'alta competició en matèria de llengua i de nous usos lingüístics socials, culturals i comunicatius amb l'espanyol, que intenta ocupar tots aquells espais en els territoris tradicionals del català. Ara som davant d'un nou repte: com fer front

JORDI PLAY

a una situació de gran competitivitat en el propi terreny i també en el ciberespai, que ens planteja un nou conjunt de reptes que hem començat a afrontar. I ho hem fet bé. Però tornant a allò que parlàvem del punt d'equilibri, l'acció pública és l'exercici del poder sobre els recursos, capacitats polítiques d'intervenció que són també econòmiques. I l'acció popular i ciutadana també s'ha mostrat molt important a Catalunya i fins a un cert punt al País Valencià i les Illes. Però la gran qüestió és si el català pot tenir al ciberespai un desplegament sostenible a la llarga o a mig termini sense tenir a disposició uns recursos de poder polític i econòmic. Està per veure i les tendències generals d'ocupació i colonització del ciberespai demostren que qui està consolidat, qui té grans ofertes i grans empreses al territori físic i controlat políticament, té també grans possibilitats en internet. Aquesta relació entre la terra i el cel del ciberespai implica tenir poder a la terra. I això vol dir tenir el poder que tenen els Estats.

—**I també és veritat que no sembla factible articular una indústria audi-**

visual forta sense la presència d'una ràdio i una televisió públiques.

—És evident. Està demostrat perquè venim d'una situació de gran feblesa de la indústria audiovisual en català. És gairebé recurrent dir que a Catalunya TV3 ha estat crucial en aquest procés d'aconseguir, d'una banda, crear una certa consciència de tenir a disposició una televisió nacional, com tots els països d'Europa, i d'una altra, de ser motor de tot el sector audiovisual català i en català. I això ha passat també a València amb RTVV. Sense aquestes corporacions públiques això seria impensable. Perquè no hi ha hagut un compromís per part de l'empresariat català per posar-se al capdavant i crear un minisector audiovisual potent que pogués competir amb el sector audiovisual espanyol. Això no ha estat per raons que seria convenient analitzar en algun moment. No hi ha hagut aquest compromís i s'ha delegat en el compromís públic. Però a partir de la Corporació Catalana els darrers vint anys sí que han sorgit una sèrie d'*spin-offs* [empreses que sorgeixen de companyies preexistents], emprenedors

“Protegir el català a Europa és fonamental, seria un reconeixement al màxim nivell”

que han aconseguit crear les seves pròpies productores que produeixen no sols per a Catalunya, sinó també per a la resta de l'Estat. Un sector que fins la crisi havia estat molt puixant, molt creatiu i important: més de 2.000 empreses, petites i grans, algunes amb molta capacitat de producció. I, d'altra banda, TV3 també ha seguit la seva línia de producció interna, amb molts dels grans serials de la cadena. Abans d'aquesta crisi tan profunda s'havia arribat a un punt de discussió interessant: un sector audiovisual que vol caminar per ell sol, que vol avançar, i que no ha de tenir forçadament un únic client que es diu TV3. Hi ha un punt de maduresa i equilibri: hi ha un sector públic potent, que s'ha de mantenir, i que al mateix temps procura tenir una incidència en la formació d'un sector privat independent, potent i en català. Al País Valencià aquesta dinàmica també es va crear en un moment determinat i moltes de les productores que produïen en espanyol es van interessar per produir en valencià. On volia anar: si no hi ha aquest doble pilar públic i privat, malament. No sembla que hi

hagi una altra manera de superar aquest handicap històric. Cada vegada més, el barem de supervivència d'una indústria en una llengua determinada serà la seva capacitat de distribució a través de les múltiples plataformes noves. Això vol dir una inversió important, una capacitat de resistència per tenir plans i planificació a mitjà termini i de mirar amb visió internacional, amb arguments i factura que siguin exportables. Sense deixar de rodar en català, és clar, perquè això és la marca.

—**Arrodonint el tema d'internet, algú va dir que era una mena d'antídot contra la fragmentació política i administrativa de l'espai comunicatiu català.**

—Internet és una nova frontera en els intents de normalització de la llengua. El ciberespai situa la llengua com el marcadore dels grups lingüístics, la qual cosa ens va molt bé per crear el que alguns anomenen l'aldea catalana. La llengua marca la diferència i tenim la gran oportunitat històrica de tenir una bona marca al ciberespai. Això ho estem fent força bé. Hi ha hagut una sagacitat, una estratègia tàcita de país per aprofitar aquesta oportunitat històrica i situar-nos amb múltiples iniciatives en una posició molt favorable.

—**Respecte a això, destaqueu com una de les fites la creació del domini punt.cat.**

—És un conjunt de coses, no sols el domini punt.cat. Per exemple, el gran esforç dels mitjans tradicionals de fer la reconversió i de passar-se al ciberespai en versions dobles. També els nous diaris i uns altres mitjans, experiències molt antigues ja com *Vilaweb*. O el diari *Ara*, que és bàsicament digital. O les dobles versions de diaris importants. Tot això són mostres clares d'estratègia general d'anar ocupant espais. Després hi ha les plataformes d'internet: si jo tinc un domini propi que sigui específicament cultural ja he superat les fronteres administratives. I a nivell global, és la gran marca dels dominis. Després hi ha tota la sèrie d'actors que aposten per la llengua i que no són mediàtics: totes les empreses que estan catalanitzant les seves pàgines web o fan versions dobles o triples, reforcen la marca catalana. Hi ha empreses internacionals que també tenen versió catalana. I després hi ha el Viquiespai, tot allò que genera coneixe-

ment compartit i col·laboració a molts nivells. Tenim la Viquipèdia en català, o la blocosfera, infinits blocs que poden sortir en qualsevol racó. O experiències com Softcatalà, una iniciativa de voluntariat per traduir tot el programari, una feïna enorme. I no diem res de les grans xarxes socials que tenen versió en català. Com ara Google, que no diferencia entre valencià i català, la qual cosa reforça la unitat de la llengua i el procés general de normalització en català. El dubte és si tot això es podrà mantenir a la llarga sense una capacitat d'acció sobirana, a nivell de la terra, i una certa coherència d'accions entre les diferents regions de l'espai català.

—**No es pot parlar de futur sense tenir en compte el context polític. I en el cas d'una hipotètica independència de Catalunya, un Estat propi obre un escenari completament diferent. Una altra cosa és el que puga passar al País Valencià i les Illes, amb una possible regressió pel tema de l'aïllament.**

—La situació política del conjunt no aporta grans esperances, grans signes de progressió. Però els arbres no ens deixen veure el bosc. La situació política al País Valencià i les Illes amb governs del PP que són realment retrògrads i reaccionaris en molts aspectes, són situacions conjunturals, que poden reactivar la societat civil sensible als valors de la llengua i la catalanitat. Si Catalunya arriba a tenir la independència, serà un Estat realment protector de la llengua catalana com no ha tingut en els darrers segles. Amb tots els drets que tenen els altres grups lingüístics a Europa. En aquell sentit, pot afavorir la consideració del català com a llengua normalitzada. És el que passa a Andorra. Una altra cosa és si aquest fet pot despertar al País Valencià una nova onada d'anticatalanisme, però aquest és un problema menor. Protegir el català a nivell europeu és un problema fonamental, seria un reconeixement al màxim nivell que no hem tingut mai. És una llengua menor, no anomenada per la Constitució espanyola, i això s'ha d'acabar d'una manera o una altra. En aquest sentit, el paper dels mitjans de comunicació és fonamental per moltes raons. Després del paper de l'escola de la normalització a l'escola, els toca als mitjans. Són l'escola dels adults.

Xavier Aliaga